

ИМОМНИНГ ТАШҚИ КҮРИНИШИ

19:54 / 22.04.2017 5195

Бутун инсониятни яратиб, уларга қандай яшашни таълим берган Аллоҳ таолога ҳамду санолар ва ўз хулқи билан бутун инсониятга намуна бўлган Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга соловоту саломлар бўлсин.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам умматга ҳар жабҳада ўрнақдирлар.

Аллоҳ ҳақ субҳанаҳу ва таоло ўзининг калому шарифида инсонни энг гўзал шаклда яратганлигини баён этиб қуидагича марҳамат қилади:

مَسْحٌ مِّنْ قَلْخَدٍ إِنْ أَنْسَنْتَنِي فَإِنَّمَا يُنَبَّأُ بِمَا فِي رُسُمٍ

“Батаҳқиқ, Биз инсонни энг яхши суратда яратдик”(Тийн 4 оят).

Демак инсон Аллоҳ таоло яратган мавжудотларнинг ичидаги шакл шамоилда энг гўзалидир. Ушбу гўзалликни янада мукаммаллаштириш учун Аллоҳ таоло бошқа мавжудотлардан фарқли ўлароқ инсонларга зийнат қилиб либос кийиб юрмоқликни буюрган:

بِحُيَّ الْهُنَّاءِ اُفْرِسْتَ الْوَأْوَرْشَاءِ اُولُكَوِدْجَسَمْلُكَدْنَعْمُكَتَنِيزَ اُدْخَمَدَآ يَنَبَّأِ نِيَفِرْسُمْلَا

“Эй Одам болалари, ҳар бир ибодат чоғида ўз зийнатингизни олинг. Еб-ичинг ва исроф қилманг. Чунки У зот исроф қилувчиларни севмас”(Аъроф 31 оят).

Ўтган ояти каримада келганидек, кийимсиз ҳолда ибодат-тавоғ қилиш ёхуд жанда, ямоқ-ясқоқ кийим билан бажариш ибодат фазли ва савобини зиёда этмайди. Лекин табиати бузук кишилар бузук диндорликка уринадилар, тақвони жулдур кийимлар ила ҳосил бўладиган этиб кўрсатишга ҳаракат қиласилар. Аллоҳ таоло ҳаддан ошиб фахр ва ғууруга кетишни қоралаганидек, унинг паст ва табиатсиз ҳолда истеъмол қилинишини ҳам қоралайди.

Мазкур ояти каримада Аллоҳ таоло инсонларга авратларини беркитиб юришликни буюришлик билан биргаликда либосни зийнат деб атади. Ҳақиқатдан ҳам либос ўз ўрнида зийнат қолаверса инсоннинг танасидаги нуқсонликларини беркитиб турувчи уни иссиқ ва совуқдан ҳимояловчи ва

бошқа мавжудотлардан фарқини ва афзалигини кўрсатиб тургувчи воситадир. Қолаверса либос инсоннинг жинсини (эркак ва аёллигини) қайси юрт, миллат ва элат ҳамда қандай дин вакили эканлигини ва хаттоки унинг ёш ва кексалигини ҳам мақом ва мартабасини ҳам, бой ва камбағаллигини ҳам, қайси соҳа вакиллигини ҳам билдириб турувчи омилдир. Шундан келиб чиқсан ҳолатда ҳар бир соҳа вакиллиарининг ўзларига хос ва мос ташқи кўринишликлари (кийимлари) бўлганидек имомларнинг ҳам ташқи кўринишлиги омма халқнидан баъзи бир жиҳатлари билан ажралиб турмоқлиги эътиборлидир.

Мазкур маънони Абу Ҳанифа роҳматуллоҳи алайҳ уламоларга қарат қилган хитобларида қуйдагича баён этганлар:“Саллаларингизни каттароқ қилинглар, енгларингизни эса кегроқ қилинглар”.

Демак, аҳли илмлар омматан халқни ичидаги ўзларига хос салобат, виқор ва ҳайбатли бўлишликлари учун уларнинг ташқи кўринишликларида ҳам фарқланиб туришликлари фазийлатдир. Зотан, инсоннинг табиатида кўпинча бошқалар билан муомала қилишлиги уларнинг ташқи кўринишларига қараб белгиланади. Демак, имомлар ҳам ўзларига нисбатан бошқаларни хуш муомилали бўлишларини хоҳласа ўзларининг мақом ва мавқеъларига муносиб ташқи кўринишларини белгилашликлари керак. Бу борада эса барча ҳаётнинг жабҳаларида бизларга намуна бўлган зот Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ташқи кўринишликлари бизлар учун ўрнакдир. Шу ўринда эътиборингизни бир нарсага қаратмоқчимиз у ҳам бўлса Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қандай кийимларни кийганликлари тўғрисидаги ҳадиси шарифларни ўрганишлик асносида демак биз ҳам ҳудди шундай кийим киймоқлигимиз керак экан деган тушунчани қаттиқ ушлаб олмаслик керак. Балки, Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўз давларида кийишлик шариатга хилоф бўлмаган барча турдаги либосларни кийганликлари тўғрисида ривоятлар келади.

Аммо кийилишилиги ман этилинган либослар жумладан ипакнинг барча турларидан тайёрланган либослар ва ёки бошқа дин вакилларининг дийний либослари бўладиган бўлса кийишликдан сақланганлар. Демак қандай либосларни кийишлик мумкин ва ёки мумкин эмаслиги тўғрисидаги асосий қоида шудир. Шунинг учун ҳам Росууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бошқа юрт вакиллари тарафидан совға қилинган ҳар хил либосларни кийганлар. Келажакда, булар ҳақидаги ривоятларни батафсил келтирамиз ҳозир эса, эътиборингизни бир ҳадиси шарифга

ҚАРАТМОҚЧИМИЗ:

Расууллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: “Ким ўзини бир қавмга ўхшатса, бас у ўша қавмдандир” дедилар”.

Умар розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

“Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Албатта, амаллар ниятга боғлиқдир. Албатта, ҳар бир кишининг ният қилган нарсаси бўлади. Бас, кимнинг ҳижрати Аллоҳ ва Унинг Расули учун бўлса, унинг ҳижрати Аллоҳга ва Унинг Расулига бўлади. Кимнинг ҳижрати дунё учун бўлса, унга эришади. Ёки аёл учун бўлса, уни никоҳлаб олади. Бас, унинг ҳижрати нима учун қилинган бўлса, ўшанга бўлади”, дедилар” (Бешовлари ривоят қилишган).

Демак, ҳозирги кунимизда хориждан келтирилаётган турли шакл ва күринишдаги либосларни кийишликда ўта эҳтиёт бўлишлигимиз керак бўлади. Акс ҳолда мазкур либосларни кимларгадир ўхашалик, уларга тақлид қилишлик ва уларга ҳавас қилишлик билан кийиладиган бўлса, натижа қандай бўлишлиги ҳаммамизга маълум.

Кийимнинг турлари ҳақида

هـل لـا يـلـصـقـهـلـلـلـوـسـرـىـلـإـبـأـيـثـلـاـبـحـأـنـأـكـ؟ـتـلـاـقـأـهـنـعـهـلـلـاـيـضـرـةـمـلـسـمـأـنـعـ
ـنـنـسـلـاـبـأـخـصـأـهـأـوـرـصـيـمـقـلـاـمـلـسـوـهـيـلـعـ

Умму Салама розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоху алайҳи васаллам учун кийимларнинг энг маҳбуби кўйлак эди”, дедилар” (Сунан эгалари ривоят қилишган).

Шарҳ: Чунки ўша пайтда Арабистон ярим ороли шароитида энг қулай ва энг муносиб кийим кўйлак эди. Умуман, бу боблардаги кийим ва бошқа

нарсалар ҳақидаги гапларда ўша пайт шароитини, воқелигини баён қилиш бор. Бундан мана шу ривоятларда зикр қилинмаган кийимларни кийиш мусулмон одамга түғри келмайды, деган нотұғри мулоҳазага бормаслик керак.

مَلْسُوْهِ يَلْعُمْ لِلَّا يَلْصَمُ لِلَّا يَلْبَثُ لِلَّا يَضْرَبُ لِلَّا يَنْعَمُ
يَأْسَنْ لَأُوْتَالَثَلْأَوْرَةَ رَبَحَ لَأَهَسَّ بَلَيْنَ.

Анас розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам кийишни яхши күрадиган кийим “ҳибара” эди” (Учовлари ва Насайи ривоят қилғанлар).

Шарҳ: «Ҳибара» Яманда тайёрланадиган паҳтадан бўлган яшил рангли чопон. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам ўша хилдаги чопонни кийишни яхши кўрар эканлар.

تَجَنْحَفْ أَهْنَعُهِ مَلْسُوْهِ يَلْعُمْ لِلَّا يَلْصَمُ لِلَّا يَلْبَثُ لِلَّا يَضْرَبُ لِلَّا يَنْعَمُ
دَبَلْمُلَأَهَنْ وَمَسُّيْ يَتَلَلَنْمَءَاسَكَوْنَمَيْلَابُعَنْصُيْمَمَأَطَيْلَغَأَرَازَأَنْيَلَإِ
نْيَدَهِ يَفَصَبُقْ مَلْسُوْهِ يَلْعُمْ لِلَّا يَلْصَمُ لِلَّا يَلْبَثُ لِلَّا يَضْرَبُ لِلَّا يَنْعَمُ
عَبَرَأَلْأَوْرَةَ رَبَحَ لَأَهَسَّ بَلَيْنَ.

Абу Бурда розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

“Оиша розияллоҳу анхонинг ҳузурига кирдим. У киши бизнинг олдимизга Яманда тайёрланадиган қалин изорни ва мулаббада деб номланадиган кийимни олиб чиқдилар-да, Аллоҳнинг номи ила қасам ичиб:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мана шу икки кийим ичида қабзи рух қилингандар”, деди” (Тўртовлари ривоят қилғанлар).

Шарҳ: «Изор» тананинг киндиқдан пастига тутиб олинадиган, тикилмаган кийим. Бу кийим асли яманликларнинг кийимиmdir. Ҳозир ҳам эркаклар уни кўп ишлатадилар.

«Мулаббада»-турли парчаларни бир-бирига улаб қилинган кийим.

Ушбу ривоятдан Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам Яманда тайёрланган изор ва мулаббада номли кийимлар кийиб турган пайтларида вафот этганларини билиб олдик. Булар ўша пайтнинг кийимларидан бўлиб, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг камтарона кийинганликларини ҳам кўрсатади.

بْ وَثَ سَبَلْ نَمَ لَأْقَ مَلْسَوْ هِيلُعْ هَلْلَ اَلْصَّيْبَنْ لِنَعْ هَلْلَ اَلْصَّيْبَنْ لِنَعْ بَرَمْعَنْ بَرَنَعْ
دُوَادْ وُبَأْهَاوَرْ رُرَانْ لِهِيْفُ بَهَلْتَ مُثَهَلْ تَمَوَيْهَلْ اَمَّا يَقْلَهَلْ اَسَبَلْهَهَشَ
يَهَاسَنْ لَأْوَ.

Ибн Умар розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоху алайҳи васаллам:

“Ким шұхрат кийимини кийса, Аллоҳ унга қиёмат куни шунга үхшаш кийим кийдиради. Сүнгра унга үт қаланади”, дедилар” (Абу Довуд ва Насаиј ривоят қилғанлар).

Шарҳ: Машҳур саҳобий Абдуллоҳ ибн Умар розияллоху анҳудан ривоят қилинаётган ушбу ҳадиси шарифда Исломнинг кийиниш борасидаги ҳамма эътибор бериши лозим бўлган улкан қоидаси баён этилмоқда.

Мусулмончиликда кийимни шұхрат топиш учун кийишга рухсат йўқ. Шұхрат кийими деганда кенг маъно тушунилади. Бунга энг қимматбаҳо, ҳеч кимда йўқ кийимларни кийиб, бошқаларнинг кўнглини синдириш ҳам киради.

Шунингдек, ҳеч ким киймайдиган жандаларни кийиб ўзини тақводор кўрсатиб, шұхрат топишга уринганлар ҳам киради.

Ҳамма ишларнинг ҳам ўртачаси, меъёрдагиси яхши. Жумладан, кийим-кечакнинг ҳам. Кўпчиликка урф бўлган, шариат чегарасида бўлган кийимларни киймоқ яхши.

Бошқа бир ривоятда:

“Аллоҳ унга қиёмат куни шунга үхшаш кийим кийдиради. Сүнгра үт қаланади” жумласи ўрнига “Аллоҳ унга қиёмат куни хорлик кийимини кийдиради. Сүнгра унга үт қаланади” деб келган экан.

Ҳа, шұхрат учун, манманлик ва мутакаббирлик учун кийим кийиш мусулмонларга тўғри келмайди. Бошқаси марҳамат. Ўтган ҳадисларда ўрганиб ўтганимиздек, Пайғамбар соллаллоху алайҳи васаллам ҳам, саҳобаи киромлар ҳам турли-туман кийимларни кийганлар. Ҳатто номусулмон кишилар томонидан ҳадя қилинган кийимларни ҳам кийганлар.

Кийимларнинг ранги

هـيـلـعـ هـلـلـاـ ىـلـصـ يـبـنـلـاـ وـحـنـ يـبـأـعـ مـتـقـلـطـنـاـ :ـلـأـقـ هـنـعـ هـلـلـاـ يـضـرـةـ ثـمـرـ يـبـأـنـعـ
ـنـنـسـلـاـ بـأـحـصـأـ هـأـورـ نـيـرـضـحـ لـنـ يـدـرـبـ هـيـلـعـ تـيـأـرـفـ مـلـسـ وـ

Абу Римса розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Отам билан Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам томон юриб бордим. У зотнинг устиларида икки яшил рангли бурдани кўрдим” («Сунан» соҳиблари ривоят қилганлар).

Шарҳ: Ушбу ҳадиснинг ровийи Абу Римса Ҳабиб ибн Ваҳб розияллоҳу анҳу Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг устиларида кўрган кийимнинг рангига эътибор берган эканлар. Яшил ранг чиройли бўлиши билан бирга, кўзга ҳам фойда берар экан. Аҳли жаннатнинг кийими яшил рангда бўлиши ҳам бежиз эмас.

نـمـ آـهـنـإـفـ صـآـيـبـلـاـ مـكـبـآـيـثـ نـمـ اوـسـبـلـاـ :ـمـلـسـ وـهـيـلـعـ هـلـلـاـ ىـلـصـ هـلـلـاـ لـوـسـرـلـاـقـ
رـصـبـلـاـ وـلـجـيـ دـمـثـإـلـاـ مـكـلـاـحـكـأـرـيـخـ نـإـوـمـكـأـتـوـمـ آـيـفـ اوـنـفـلـكـوـمـكـبـآـيـثـرـيـخـ
ـنـنـسـلـاـ بـأـحـصـأـ هـأـورـ رـعـشـلـاـ تـبـنـيـ وـ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Кийимларингиздан оқини кийинг. Албатта, улар кийимларингизнинг хайрлисиdir. Ҳамда улар ила ўликларингизни кафанданглар. Албатта, сурмаларингизнинг яхиси исмиддир. У кўзни равшанлаштиради ва киприкни ўстиради”, дедилар” («Сунан» эгалари ривоят қилганлар).

رـفـعـزـتـيـ نـأـ مـلـسـ وـهـيـلـعـ هـلـلـاـ ىـلـصـ هـلـلـاـ يـبـنـ ئـهـنـ :ـلـأـقـ هـنـعـ هـلـلـاـ يـضـرـسـنـأـنـعـ
ـسـمـحـلـاـ بـأـحـصـأـ هـأـورـ لـلـجـرـلـاـ .ـ

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Аллоҳнинг Набийси соллаллоҳу алайҳи васаллам эркак киши заъфарон чаплаб олишидан наҳий қилдилар”(Бешовлари ривоят қилганлар).

Шарҳ: Ушбу ривоятдаги заъфарон чаплашдан мурод баданга ва кийимга ёки иккисидан бирига чаплашдир. Заъфарон сариқ рангли бўлиб, у ранг бошқа диндагиларнинг шиори, аломат-белгиси бўлганидан шундоқ наҳий бўлган, дейдилар уламо аҳли.

مـلـسـ وـهـيـلـعـ هـلـلـاـ ىـلـصـ هـلـلـاـ لـوـسـرـ يـأـرـهـنـعـ هـلـلـاـ يـضـرـ وـرـمـعـ نـبـ هـلـلـاـ دـبـعـ لـأـقـ وـ
كـمـأـ :ـلـأـقـ فـ ئـهـيـأـورـ يـفـ وـرـافـكـلـلـاـ بـأـيـثـ نـمـ وـدـهـنـ :ـلـأـقـ فـ نـيـرـضـعـمـنـ يـبـوـثـ يـلـعـ
ـأـمـهـقـنـحـأـلـبـ :ـلـأـقـ آـمـهـلـسـعـأـ :ـتـلـقـ آـدـوـبـ كـتـرـمـأـ

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳу айтади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам устимда икки сариқ ранг чапланган кийимни күриб:

“Албатта, мана шулар коғирларнинг кийимлариданdir”, дедилар.
Бошқа бир ривоятда:

“Онанг шунга амр қилдими!?” дедилар.

“Уларни ювиб ташлайми?” дедим.

“Балки күйдириб ташла!” дедилар.

Озодалик мустаҳабдир

Инсонниг ташқи кўринишлигида тозалик ва озодаликнинг аҳамияти ниҳоятда муҳимдир. Зотан поклик иймондан эканлиги ҳадиси шарифларда калтирилган. Бу борада эса имом барчага намуна бўла оладиган даражада бўлишилиги талаб этилади.

اَلْجَرِيَّارَفْ مَلْسُوْهِيلْعَهِلْلَايِلْصِهِلْلَوْسَرَانَاتَأَبَلْاَقُهُنَعَهِلْلَأَيِضَرَبَاجْنَعَ
رَخَأَالْجَرِيَّارَوُهَرْعَشَهِبُنَكْسُيَأَمَأَذَهَدِجَيِنَاكَأَمَأَبَلْاَقَفُهُرْعَشَقَرَفَتَدَقَأَثَعَشَ
هَهَبَوَثَهِبُلْسَعَيَأَذَهَنَاكَأَمَأَبَلْاَقَفُهَّقَسَوُبَأَيِّهِهِلَعَوَ

Жобир розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

“Хузуримизга Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам келдилар. Сочлари түзиб кетгандын пала-партиш бир одамни күриб қолиб:

“Манави сочини сокин қиласынан нарса топса бўлмасмиди!?”
дедилар.

Бошқа бир кишининг кийимлари кир эканлигини кўриб қолиб:

“Манави кийимини ювадиган нарса топса, бўлмасмиди!?” дедилар.

بَوْثِ يَفْ مَلْسُونْ هِيلْعْ هَلْلَا إِلْصَّ يِبْنَلْ أَتْيَتْ أَهْنَعْ هَلْلَأِيْ ضَرْصَحْ أَلْأَ وَبَأَلْأَقْ لَيْخَلْأَوْ مَنْغَلْأَوْ لَبِإِلْأَنْمُ تْلُقْرَلْأَمْلَأِيْأَنْمَ بَلْأَقْ مَعْنُتْلُقْلَأِمَكَلْأَ بَلْأَقَفِنْوُدْ وَبَأَمْهَأَوْ رَهَتْمَأَرَكَوْ كَيْلَعْ هَلْلَأَمْعَنْرَثْأَرْيَلَفْأَلْأَمُ هَلْلَأِكَاتْأَذِإَفْ بَلْأَقَقِرْلَأَوْ يِئَاسْنَلْأَوْ دُوَادْ

Абул-Аҳвас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурлариға ҳароб кийимда келдим. У зот:

“Молу мулкинг борми?” дедилар.

“Ҳа”, дедим.

“Қайси молу мулқдан?” дедилар.

“Туядан, қўйдан, отдан ва қулдан”, дедим.

“Қачонки, Аллоҳ сенга молу дунё берар экан, Аллоҳнинг сенга берган неъматининг ва икромининг асари қўринсин!” дедилар”.

Иккисини Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган.

بِحُيْ فِي طَنَبَّيْ طَلَأْبَحُيْ بَيْ طَهَلَأْنِإِمْلَسَوْ هِيلَعَهَلَلَأِلَصَهَلَلَأْلُوسَرَلَأْقَ
أُوهَبَشَتَالَوْمُكَتَيْنَفَأَوْفَطَنَفَدُجَلَأْبَحُيْ دَأَوَجَمَرَكَلَأْبَحُيْ مِيرَكَةَفَأَطَنَلَا
يَذْمَرَتَلَأْهَأَوَرَدُهَيْلَابَ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Албатта, Аллоҳ хушҳолдир – хушҳолликни сүяди, озодадир – озодаликни сүяди, карамлидир – карамни сүяди, сахийдир – сахийликни сүяди. Бас, ҳовлиларингизни озода тутиңг! Яхудийларга ўхшаманг!» дедилар” (Термизий ривоят қилган).

Либоснинг одоблари ҳақида

Имомнинг ташқи қўринишлиги ўзига хос бўлишлиги уни атрофидаги бошқа инсонларга нисбатан паст назар билан қарашлиги ва кибру ҳавога берилишилиги ҳамда ўзини бошқалардан юқорироқ мартабали деб ўйлашибигига сабаб бўлмаслиги керак. Акс ҳолда унинг ташқи қўринишлигидаги гўзаллиги ва шаклу шамоили, маънавиятининг пастлиги туфайли ҳеч қандай эътибор ва ҳурматга лойик эмаслигини ифода этади. Бу ҳолат имомни дунёда халқнинг эътиборидан узоқлаштириб охиратда аламли азобларга дучор бўлишибигига сабаб бўлади.

لُجَرَ آمَنْيَبَلَأْقَمَلَسَوْ هِيلَعَهَلَلَأِلَصَهَلَلَأْنَعَهَلَلَأِنَعَهَلَلَأْرَهَيَبَأْنَعَ
يَتَحَضَرَأَلَا يَفُلَجَلَجَتَيَوْهَفُضَرَأَلَهَبَفَسُخَذِإِهَادِرَبَوْهَتَمُجُوتَبَجَعَدِقَيَشَمَي
دَنَأَخِيَشَلَأْهَأَوَرَدَعَآسَلَأْمُوقَتَ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоху алайҳи васаллам:

“Бир киши ўзининг соч шокиласига ва кийи-мига маҳлиё бўлиб юриб бораётганда, бирдан уни ер ютиб юборди. Энди у қиёмат қоим бўлгунча пастга тушиб бораверади”, дедилар”.

Икки шайх ривоят қилганлар.

رِيَغْ يَفْ أُوْقَدَصَتَ وَ أُوْسَبْلَأْ وَ أُوْبَرْشَأْ وَ أُولُكْ : مَلْسَوْهِ يَلْصَبْنَلْأَقَ وَ
ءَلْيَحَمَ الَّوْفَارْسَإِ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Енглар, ичинглар, кийинглар ва садақа қилинглар, исроф ва мутакаббирлик бўлмаса бўлди”, дедилар”.

هَلْلَأَيْضَرَدِيَرَتْنَأَكْ ظَلَاقَأَهَنَعْهَلْلَأَيْضَرَدِيَرَتْنَبَءَامْسَأَنَعْ
دَعْسُرَلَا ئَلِإِمْلَسَوْهِ يَلْصَبْنَلْأَقَ

Асмаа бинти Язийд розияллоҳу анҳо айтадилар:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг енглари русғ(билак билан кафтни боғловчи бўғин)гача эди”.

Шарҳ: Енгни бундан узун қилиб юбориш ҳам яхши эмас. Эҳтимол ўша вақтларда енгни узун қилиш ҳам такаббурликнинг бир кўриниши бўлгандир. Аммо енгни ўта калта қилиб кийим киймоқлик ҳам имомларнинг мавқеъларига мос эмаслигини ҳам ушбу ҳадиси шарифдан тушунсак бўлади. Зотан енгни узун бўлишлиги имомнинг салобати, ҳайбати ва викорини янада ошишлигига сабаб бўлади.

Фуқаҳоларимиз - барчаларига Аллоҳ таолонинг раҳмати бўлсин - бу масала бўйича келган барча ҳужжат ва далилларни ўрганиб чиққанларидан кейин қуйидаги хulosага келганлар:

“Кийимнинг ҳукми бир нечадир:

1. Фарз.

Бу авратни беркитадиган ва иссиқ-совуқни қайтарадиган кийимдир. У пахта ёки канопдан, ўта нафис билан ўта ёмоннинг ўртасида бўлиши керак. Албатта, қадимги фақиҳларимиз бу гапларни ўз шароитларидан келиб чиқиб айтганлар.

2. Мустаҳаб.

Бу авратни тўсиб, зийнатни зохир қиладиган кийимдир.

3. Мубоҳ.

Бу жума, ҳайит ва одамлар жамланадиган кунлари ясаниш учун кийиладиган чиройли кийимлардир.

4. Макруҳ.

Бу такаббурлик ва манманлик учун кийиладиган кийим.

Бизга қолса, бешинчи қисмни ҳам зиёда қилардик,

5. Ҳаром.

Бу авратни тўсмайдиган ҳамда эркаклар учун шойи-ипак кийимлар, деган бўлар эдик.

Либосга оид ҳукмлар

1. Либос учун ишлатилган мато ипакка ўхшаб шариатда ҳаром қилинган бўлмаса ҳалолдир.

5. Мадомики ҳаром нарсадан бўлмаса, чиройли кийимларни киймоқ мубоҳдир.

6. Жума, ийд ва одамлар жамланадиган йиғинлар учун манманлик ва кибрдан узоқ бўлган ҳолда ясаниш мустаҳабдир.

7. Ким имкони бўлиб туриб, мазкур ясанишни қасдан тарк қилса, хато қилган бўлади.

8. Оқ рангли кийим мустаҳабдир.

9. Қип-қизил рангли кийим эркакларга макруҳдир.

10. Қора рангли кийим жоиздир.

11. Яшил рангли кийим аҳли жаннатнинг ки-йими бўлгани учун мустаҳабдир.

12. Турли рангли чизиқлардан иборат матодан бўлган кийим жоиздир.

13. Ҳайвонлар сурати солинган кийим эркак ва аёллар учун ҳаромдир.

14. Хоч сурати бор кийим кийиш ҳам ҳаром.
15. Жонли бўлмаган нарсаларнинг сурати бор кийимнинг ҳечқиси йўқ.
16. Терининг рангини билдирадиган даражада шаффоф кийим кийиш жоиз эмас.
17. Одамларнинг одатига хилоф кийим ҳам макрухdir. Одатда бу каби кийимлар шуҳрат учун кийилади. Бу каби кийим кийганларни бошқалар ғийбат қилади ва гуноҳларига у ҳам шерик бўлади.

Имом Байҳақий Абу Ҳурайра розияллоҳу ан-ҳудан қилган ривоятда қуидагилар айтилади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам икки шуҳратдан наҳий қилдилар”.

“Эй Аллоҳнинг Расули! Икки шуҳрат нима?” дейилди.

“Кийимнинг юпқалиги ёки қалинлиги, юмшоқлиги ва қаттиқлиги, узунлиги ва қисқалиги. Бас, ўшанинг ўртачаси ва тежамлиги бўлсин”, дедилар”.

18. Абулфараж қуидагиларни айтади:

“Салафи солиҳлар ўртача кийим кияр эдилар. Жуда юқорисини ҳам эмас, жуда пастини ҳам эмас. Кийимнинг яхшисини жума, икки ийд ва биродарлар билан учрашувга ихтиёр қилар эдилар. Уларнинг одати бўйича яхши кийим танлаш қабиҳ эмас эди”.

19. Имкони бўлиб туриб қасддан зоҳидликни ва тақвони кўрсатиш учун хароб кийимларни кийиш мумкин эмас.

20. Ҳанафий ва Шофеъий уламолар олим кишиларнинг кийими жуда яхши бўлиши мандубдир, деганлар. Шу билан бирга, улар кенг ва кўзга ташланадиган кийимларни киймоқлари лозим. Бу ила илмнинг мақоми зоҳир бўлади. Одамлар уларни дарҳол таниб, саволларини берадилар.

Соқол қўйишиликнинг фазилати

Имомнинг ташқи кўринишиликдаги ўзига хосликларидан бири албатта унинг сақолидир. Зотан имом барча амалларда шариат аҳкомларига иложи борича риоя қилишилиги билан бошқаларга намуна бўла олишлиги керак.

Биз сўз юритмоқчи бўлган соқол қўймоқлик эса, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг буйруқлари билан собит бўлган. Зотан Аллоҳ таоло Қуръони каримнинг бир неча ояти каримасида ўзининг Расулига итоат этмоқликка амр қиласди. Дин ишлари бўйича пешво бўлмиш имомлар мазкур буйруқقا амал қилмасликлари уларнинг халқа айтадиган ваъз, иршодларини таъсирчанглигини йўқотади.

اُفْلَاخَ هَلْ أَقْ مَلْسُونْ هَلْ لِنْ يَبْنَ لِنْ عَوْنَعْ هَلْ لِنْ يَضْرَرْمُعْ نَبْلَنْعَ
هَلْ لَعْ صَبَقَ رَمَتْعَلْ وَأَجَّ حَذِيرَمُعْ نَبَأَكَوَأَوْشَلَأَوْفَحَأَوْهَلَأَوْرَفَوَنَيْكَرْشُمَلَأَ
هَسْمَمَحَلَأَهَأَوْرَهَدَحَأَلَصَفَأَمَفَهَتَيْحَلَأَ

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Мушрикларга хилоф қилинглар: соқолларни тўлиқ қўйинглар, мўйлабларни қиринглар», дедилар».

«Ибн Умар розияллоҳу анҳу ҳаж ёки умра қилса соқолини тутамлаб туриб, ортиғини олар эди».

Бешовлари ривоят қилганлар.

Шарҳ: Мушрик ва мажусийлар соқолларини қириб, мўйлабларини ўстирад эканлар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам мусулмонларга бу ҳолнинг аксини қилишни, мўйлабни қириб, соқолни ўстиришни амр қилмоқдалар.

Ушбу ривоятдаги «мўйлабларни қиринглар» бирикмаси уламо орасида, мўйлабни қириш афзалми ёки қайчилаб қисқартиш афзалми, деган масалада икки хил ижтиход келиб чиқишига сабаб бўлган.

Моликийлар айни ушбу ривоятни маҳкам тутиб, мўйлабни қириш мустаҳбидир, дейдилар. Ҳанафий, Шофеъий ва Ҳанбалийлар эса, мўйлабни қисқартиш яхши, уни лабнинг қизғиши қисми очилиб турадиган қилиб қисқартиш керак, дейдилар.

«Ибн Умар розияллоҳу анҳу ҳаж ёки умра қилса соқолини тутамлаб туриб, ортиғини олар эди».

Ҳанбалий мазҳаби асосида ўз фикрлари ила ижтиход қиласдиган гурухлар умуман соқолга тиф теккизиш мумкин эмас, дейдилар. Улар ўзларининг бу гапларига ҳадиси шарифдаги «соқолларни тўлиқ қўйинглар» дейилган

лафзни ва яна шу маънога яқин ҳадиси шарифларни далил қилиб келтирадилар. Шундан келиб чиқиб Соқолга ҳеч тиғ текказиб бўлмайди, дейишади. Улар мазкур жумланинг зоҳирий маъносини оладилар. Улар соқолларни тўлиқ қўйиш уларга тиғ теккизмаслик ила бўлади, дейдилар.

Жумхур уламо аҳли, жумладан, Ҳанафий, Моликий ва Шофеъий мазҳаби уламо аҳли эса, ушбу Ибн Умар розияллоҳу анҳунинг амаллари ҳақидаги ривоятни далил қилиб, соқолнинг ҳар одамнинг ўз тутамида бир тутам бўлиши суннатдир, ундан ортиғи қисқартирилади, дейдилар.

Уламо аҳли соқолни ҳаддан ташқари узайтириб юбориш суннатга хилофдир, деганлар. («Ихтиёр лит таълийлил муҳтор» китоби, 4-жуз, 430 бет.)

Қарши тараф ибн Умар розияллоҳу анҳунинг қилган иши ҳужжат бўла олмайди, дейдилар.

Бунга жавобан жумхур уламо бундоқ ишни Ибн Умар розияллоҳу анҳудек зот Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга хилоф тарзда қилиши мумкин эмас, дейдилар.

Шу билан бирга, имом Термизий раҳматуллоҳи алайҳ ривоят қилган қуидаги ҳадиси шарифни ҳам келтирадилар:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам соқолларининг ён томонидан ва узунидан олар эдилар».

Ушбу ҳадиси шарифга амал қиласроқ, соқолни қисқартиб, зиёда бўлиб кетган толаларни текислаб, атрофларини қириб-тўғрилаб юриш тавсия қилинади.

Ҳанафий мазҳаби уламолари мўйлабни ҳар жума куни қисқартириб туриш суннатлигини таъкидлаганлар.

Мўйлабнинг икки осилиб турадиган тарафининг ҳукми ҳам ўзиникига ўхшаш.

Ҳанафий уламолари соқолнинг бир қабзадан узунини қисқартиб туриш суннатлигини таъкидлаганлар.

Ибн Обидийн раҳматуллоҳи алайҳнинг Ҳаскафий раҳматуллоҳи алайҳдан нақл қилишича, мазкур иш вожибдир.

Соқолни яхшилаб парваришлаб юриш суннатдир. Уни қаровсиз қолдириш макруҳдир. Соқолни тараб, унга хушбўй нарса суртиб юриш суннат.

Соқолда оқ пайдо бўлганида уни қорадан бошқа рангга бўяш суннатдир. Уни қорага бўяш макруҳ. Ўзини улуғ ёшда қилиб кўрсатиш учун соқолни оққа бўяш макруҳ. Соқолнинг оқини юлиш ҳам макруҳ.

Таҳорат ва ғуслда сийрак соқоллик одам терига сув етказади. Серсоқол одам соқолини таҳлил қилиб ювади. Таяммумда соқолининг бирор толасини ҳам қўймай масҳ қилади.

Фитрат суннатлари ҳақида

Инсоннинг ташқ кўринишини асосан унинг киядиган либослари ифода этсада, лекин анашу гўзал кўринишиликни мукаммал бўлишлиги учун инсон ўзининг бутун аъзоларини хоссатан либосдан ташқарида кўриниб турадиган жойлариг алоҳида эътибор беришлиги суннатдир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам мазкур ишларни фитрат суннатларидан деб атаганлар.

“Фитрат” сўзи Аллоҳ таоло одамларни яратгандаги соф табиат, Аллоҳ таолонинг соф дини маъноларини билдиради.

“Фитрат суннатлари” деганда эса, Аллоҳ таоло юборган ҳақиқий, соф динларда барча Расул, Набийлар ва уларнинг умматларига амр қилинган ишлар маъноси билинади.

نَمْ رُشَّعَ بِلْ أَقْ مَلْسُوْهِ يَلْعُبُ لِلْأَنْعَمْ هُلْلَيْ صَرَّشَةً عَنْ
رَافِظَةً لَأَنْصَقَ وَعَامِلَأَنْقَاصَتْسَأَوْكَأَوْسَلَأَوْهَيْجَلَأَنْفَعَأَوْبَرَأَشَلَأَنْصَقَ وَرَطْفَلَأَنْ
تَيْسَنَوْبَغْصُمَلَأَقْعَمَلَأَنْأَقَتْنَأَوْهَنَأَقَلَأَنْفَتَنَوْمَجَأَرْبَلَأَنْسَعَوْ
هَسْمَحَلَأَنْهَأَوْرَهَضَمَمَلَأَنْوُكَتْنَأَلَهَرَشَأَغَلَأَنْ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ўн нарса фитратдандир: мўйлабни қайчилаш, соқолни ўстириш, мисвок, бурунга сув олиб тозалаш, тирноқларни қисқартиш, баданнинг букиладиган жойларини яхшилаб ювиш, қўлтиқни юлиш, қовуқни қириш, сув ила истинжо қилиш, Мисъаб: «Ўнинчисини унутдим, менимча, оғизни сув билан тозалаш бўлса керак” деди”.

Бешовлари ривоят қилғанлар.

Шарх: Ушбу ҳадиси шарифда ҳозирги ғарб маданияти Исломдан ўн беш аср кеч қолиб тарғиб қилаётган «шахсий тозалик ишлари» ҳақида сўз кетмоқда.

Ислом бундоқ ишларни “Фитрат суннатлари” - Аллоҳ таоло инсонни яратгандаги соғ табиат ва Аллоҳ таоло инсонларга юборган соғ динлар суннати, деб номлаган.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам олдин “фитрат суннатлари” ўнта эканини эълон қилиб қўйиб, кейин уларни бирма-бир номлаб чиқмоқдалар.

1. “Мўйлабни қайчилас”. Яъни, мўйлабнинг лаб устига ўсиб тушган қисми қирқилиб, лабнинг қизғиши қисми яхшилаб очилиши, унга мўйлабнинг туклари тушмаслиги керак. Шунингдек, бошқа тарафларга қараб ўсан, тартибсиз бўлиб кетадиган туклари ҳам қирқилиб турилади.

2. “Соқолни ўстириш”. Яъни, соқолни мўйлабга ўхшатиб қирқиб турилмайди, унинг узун бўлишига қўйиб берилади. Аммо узунлиги қанча миқдоргачалиги ҳақида бир оз ихтилоф бўлган. Ўша ихтилофнинг ашаддийлашган кўриниши ҳозир ҳам баъзи-баъзида зоҳир бўлиб туради.

3. “Мисвок”. Яъни, тишни ва оғизни тозалаб юриш.

4. “Бурунга сув олиб тозалаш”. Яъни бурунни ачитадиган даражада тозалаб ювиб юришлик.

5. “Тирноқларни қисқартиш”. Бу ҳам инсоннинг соғ табиати талаб қиладиган нарса. Тирноқни вақти-вақти ила қисқартиб турмаса бўлмайди. Тирноқ ўсанда тагига кир тўпланади. Бу нарса турли касалликларга сабаб бўлиши мумкин. Шунингдек, тирноқни ўстириб юришнинг бошқа заарлари ҳам бор. Фақатгина табиати бузуқ маданият тирноқни ўстириб юриш маданиятдандир, демаса, бошқа бирор бу номаъқулчиликни айтмайди.

Олинган тирноқ ва соchlарни кўмиб юбориш тавсия қилинади. Бирор овлоқроқ жойга ташланса ҳам бўлади. Лекин таҳоратхона ёки ғусл қилинадиган жойга ташлаб бўлмайди.

6. “Баданинг букиладиган жойларини яхшилаб ювиш”. Бунда инсон баданинг кир тўпланиб қоладиган: бўғинлар, киндик, қўлтиқ каби жойлари кўзда тутилган. Албатта, бундоқ жойларни яхшилаб ювилмаса, кир тўпланиб одамдан ноҳуш ҳид чиқиши, тўпланган ифлосликлар

касаллик келиб чиқишига сабаб бўлиши мумкин.

7. “Қўлтиқни юлиш”. Қўлтиқ остида юнг ўсиши ҳар бир одам боласида бор нарса. Шу билан бирга қўлтиқ энг кўп терлайдиган ва энг кўп кирлайдиган жой. Шунинг учун шахсий озодалик масаласида бу жойга алоҳида эътибор берилади. Мусулмон одам қўлтиғи остидаги юнгни тез-тез тозалаб туриши лозим. Бу шариатнинг амри. Бир эмас, барча анбиё ва расулларнинг суннати. Аллоҳ таоло яратган асл хилқатнинг суннати. Аллоҳ таоло юборган самовий динларнинг суннати. Қўлтиқни тозалаш фақат унинг юнгини юлиш билан бўлмайди. Балки ўша юнгни қириш ёки бирор юнг туширадиган модда ила тушириш ҳам жоиз.

8. “Қовуқни қириш”. Бунда инсоннинг жинсий аъзоси атрофидаги юнгларни кетказиш кўзда тутилган. Бунда ҳам ўша ҳаром юнгларни қириш шарт эмас, балки, ҳар қандай қулай услугуб билан кетказилса бўлаверади. Мазкур жойларни озода тутиш ҳар бир эркагу аёлнинг соғлиги, ҳаёти учун нақадар муҳим эканлигидан динимизда бу масалага алоҳида эътибор берилган.

9. “Сув ила истинжо қилиш”. Инсон ўзининг икки нажас чиқадиган аъзосини кесак яъни ер жинсидан бўлган нарса билан ёки ҳозирги кунимиздаги каби хос қоғозлар билан тозалаб бўлганидан сўнгра сув билан ювмоқлик.

“Тўхтабой” жомеъ масжиди

имом-хатиби **Исоқжон домла Бегматов**